

SOTSILOGIYA TARIXIDA POZITIVISTIK NATURALISTIK MAKTABLARNING AHAMIYATI

Tojiboeva Sayyora

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili adabiyoti universiteti -kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11239263>

Annotatsiya. *Sotsiologiya va tadqiqot, ijtimoiy muammolar, o'zgarishlar va jamiyatning o'zgarishlarini tushuntinshga yordam beradi. Ular, ijtimoiy tizimlarning tahlili, odatlarning tushuntinishi, ijtimoiy salohiyat va o'zaro munosabatlar haqida ko'proq ma'lumot olish uchun muhim vositalardir. Bu ilmiy yo'nalishlarning asosiy mohiyati va sababli, ulaming o'rganish va tadqiqotning amaliyatlari jamiyatimizda va dunyoda yuqori qadrga ega bo'lgan ilmiy sohasidir. Sotsiologiya va tadqiqotning mohiyati haqida ko'proq ma'lumotlar olish uchun quyidagi muhim nuqtalarni o'rganishingiz foydalidir.*

Kalit so'zlar: *Sotsiologia, metodologik yondashuv, Pozitivistik-naturalistik maktablar, tadqiqot, amaliyot, statistika.*

SIGNIFICANCE OF POSITIVISTIC NATURALISTIC SCHOOLS IN THE HISTORY OF SOCIOLOGY

Abstract. *Sociology and research help to explain social problems, changes and changes in society. They are important tools for the analysis of social systems, the understanding of customs, and for learning more about social potential and interactions. It is the main essence and reason of these scientific directions that the practice of study and research is a scientific field that has a high value in our society and the world. To get more information about the essence of sociology and research, it is useful for you to study the following important points.*

Key words: *Sociology, methodological approach, Positivist-naturalistic schools, research, practice, statistics.*

ЗНАЧЕНИЕ ПОЗИТИВИСТСКИХ НАТУРАЛИСТИЧЕСКИХ ШКОЛ В ИСТОРИИ СОЦИОЛОГИИ

Аннотация. *Социология и исследования помогают объяснить социальные проблемы, изменения и перемены в обществе. Они являются важными инструментами для анализа социальных систем, понимания обычаев и для более глубокого изучения социального потенциала и взаимодействий. Основная суть и причина этих научных направлений заключается в том, что практика обучения и исследований представляет собой научную область, имеющую большое значение в нашем обществе и мире. Чтобы получить больше информации о сущности социологии и исследований, полезно. Вам необходимо изучить следующие важные моменты.*

Ключевые слова: Социология, методологический подход, позитивистско-натуралистические школы, исследования, практика, статистика.

Pozitivistik-naturalistik maktablar, sotsiologiya sohasida metodologik yondashuvlar va qarashlar jihatidan ixtisoslashgan ikki mohur tizimdir. Ularning mohiyati, iste'mol qilingan tadqiqot usullari, maqsadlari va qarashlari jihatidan bir-biridan farqli bo'lishi bilan belgilanadi.

1 Pozitivistik maktab

Positivistik maktabi, sotsiologik tadqiqotda obyektivlik, tahlil qilish va umumiy qonunlar taladlash prinsiplari asosida ishlaydi.

- Ushbu maktab, obyektiv sotsiologiya qabul qiladi, yoki sotsiologning shaxsiy fikri, axloqiyligi yoki qarashlari tadqiqot natijalarini ta'sir etmaydi. Pozitivistik maktab, sotsiologik tadqiqotlarni amaliyotga olib chiqish uchun to'g'ri va ishonchli ma'lumotlarga asoslangan ilmiy usullarini qo'llaydi. Tadqiqot usullari, burch, statistika va matematik modellar kabi obyektiv ma'lumotlarni yig'ish, tahlil qilish va natijalari chiqarishga asoslanadi.

2. Naturalistik maktab

Naturalistik maktab, sotsiologik tadqiqotda subyektivlik, insoniy tajribalar va tushunchalar, tarjima qilish va tushuntirish prinsiplarga e'tibor beradi.

- Ushbu maktab, insoniy amaliyot va ma'noli tasavvur bo'yicha boshqarish va tahlil qilishni ko'rib chiqadi. Tadqiqot usullari, etnografiya, muloqot va boshqa kualitativ usullarni o'z ichiga oladi. Naturalistik maktab, subyektivlik prinsipiga muvofiq sotsiologik tadqiqotlarga e'tibor beradi.

- Kualitativ ma'lumotlar Naturalistik maktab, tadqiqotlarni o'zgartirish bo'yicha qonuriy tartib bilan baholangan kualitativ ma'lumotlarga e'tibor qiladi. Etnografiya, muloqotlar, tarixiy tushunchalar va boshqa kualitativ umillar bu maktabning asosiy usullaridan. Naturalistik maktab, tadqiqotchilar respondentlar bilan bir-bir muloqotlar o'tkazish, tushunchalarni tahlil qilish va boshqalar bilan birga ishlash asnosida ma'lumotlarni yig'ishga qaratiladi.

Ularning farqli mohiyati va usullari jamiyatning izlanishi va tahlili uchun muhimdir.

Sotsiologik tadqiqotchilar va o'qituvchilar o'z tadqiqotlarida bu maktablardan iste'mol qilish, ularni taqqoslash va kombinatsiya qilish mumkinligiga ega bo'ladi.

1. Ontologik mohiyat Pozitivistik maktab ontologik ravishda obyektivlik prinsiplarini ta'kidlaydi. U holda, tadqiqotchilar obyektiv sotsiologik haqiqatlarni topishga qaratilganligi sababli subjektiv tushunchalardan uzoqlashtinladi. Naturalistik maktab esa ontologik ravishda

tarjima qilish, insoniy tajribalar va mahoh tasavvurlar asosida sotsiologik haqiqatlarni topishga yaratilganligi bilan bog'liqdir .

- Pozitivistik maktab Obyektivlik prinsipiga asoslanganligi bilan bilinadi. Bu maktab, sotsiologik tadqiqotlarda obyektiv sotsiologik haqiqatlarni topishga qaratilganligi sababli subjektiviyatu minimalga oslunshga intiladi

Naturalistik maktab Subyektivlik prinsipiga e'tibor qiladi va insoniy tajribalar, tarjima qilish va tushunchalar asnosida sotsiologik haqiqatlarni topishga qaratilganligi bilan bog'liqdir. Bu maktabda tadqiqotchilar, subjektiv tajribalarini, tushunchalarni va aniq fikrlarini o'rganish va tahlil qilishni talab qiladi.

Xulosa.

Sotsiologik maqsadlar va mazmuni: Sotsiologik tadqiqotlar o'rganish, tahlil qilish va tushuntirish uchun turli maqsadlarga ega bo'lishi mumkin. Ular quyidagi asosiy maqsadlardan biriga yoki bir nechtasiga yo'naltirilishi mumkin:

1 Tarixiy maqsadlar .Sotsiologik tadqiqotlar, tarixiy jarayonlarni va olaylarni o'rganish va tahlil qilishga yo'naltiriladi Bu maqsad orqali jamiyatning hozirgi holatini tushunish, tarixiy o'zgarishlar va kontinuitetni aniqlash, tanqiy jarayonlarni tahlil qilish va jamiyatning bugungi yurti va kimligini tushunishga intiladi.

2. Ijtimoiy maqsadlar. Sotsiologik tadqiqotlar, ijtimoiy jarayonlarni va olaylarni tahlil qilishga yo'naltiriladi Bu maqsad orqali jamiyatning tuzilishi, tabaqalashuvi, institutlari, madaniy va ijtimoiy muammolari tushunishga intiladi Ijtimoiy tashkilotlar, sosial munosabatlar, siyosiy tizimlar va jamiyatning umumiy ijarachilik holatini tahlil qilish maqsad qilindi.

Naturalistik maktab vakillari tomonidan sotsiologik fikrlar va g'oyalar tarixining boshi berik ko'chaga olib kirilishi sifatida ta'riflanadi.

► So'nggi yillarda xorijda biologik va ijtimoiy fanlarning <<yangicha sintezlanishi>> sifatidagi <<<<ijtimoiy biologiya>> sohasi haqida ko'p sonli maqolalar nashr qilinmoqda, bunda molekulyar va populyatsion genetikadan tortib, xulq-atvor psixologiyasi va ergonomika fan sohalarigacha tahlillar amalga oshirilishi qayd qilinadi.

REFERENCES

1. Джиянмуратова Г. YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA NISBATAN ISHONCHI MUAMMOSI: NAZARIY ASOSLAR //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2024. – №. SI-1.

2. Dzhianmuratova G. Factors Determining the Behavior of Young Voters //Information Horizons: American Journal of Library and Information Science Innovation (2993-2777). – 2023. – Т. 1. – №. 10. – С. 96-100.
3. Sherbutayevna J. G. ABSENTEIZM IJTIMOIIY HODISA SIFATIDA //Research and Publication. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 4-10.
4. Дзиянмуратова Г. Ш. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН //Технологии социальной работы в различных сферах жизнедеятельности. – 2023. – С. 35-40.
5. Жиянмуратова Г.Ш. Ёшларни ижтимоий қўллаб-қувватлашнинг меъёрий-ҳуқуқий асослари / Фалсафа ва ҳуқуқ. – Тошкент, 2023. – №3. – Б. 46-49.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:7380_yMBCRsC
6. Jiyamuratova G. Sh. Yoshlarga oid davlat siyosatining O‘zbekiston tajribasi / Strategik kuch. Xalqaro ilmiy jurnal. – Toshkent, 2023. – № 2. – B. 4-10. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:WbkHhVStYXYC
7. Jiyamuratova G. Sh. Elektoral sotsiologiya zamonaviy sotsiologiyaning yo‘nalishi sifatida. Gumanitar fanlarni o‘qitishning zamonaviy ilmiy yo‘nalishlari. Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi materiallari. – Toshkent, 2023-yil 27-aprel. – B. 549-552. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:VaXv18Fpj5cC
8. Dzhianmuratova G. Sh. Objective and subjective factors determining the behavior of young voters in the New Uzbekistan. O‘zbekiston Milliy universitetining ilm-fan rivoji va jamiyat taraqqiyotida tutgan o‘rni. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. II-qism. – Toshkent. 2023-yil 12-may. – B. 184-186.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:LI9QrySNdTcC
9. Дзиянмуратова Г.Ш., Гафуров О.У. Совершенствование государственной молодежной политики в Новом Узбекистане. Ijtimoiy davlat sharoitida jamiyatni faollashtirish va davlat fuqarolik xizmatini rivojlantirish imkoniyatlari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. 2023-yil 26-may. – B. 182-185. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:MLfJN-KU85MC

10. Jiyanmuratova G.Sh., Gofurov O.Ul. Mehnat bozori. Bandlik va ishsizlik muammolari. Risola. – Toshkent: O‘zMU, 2023. – 117 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:b1wdh0AR-JQC&gmla=AKKJWFeFxXqMDE4q_nXNQbDQB81Ljy07qhHxz5S7Q0hdwulL2xz8e m4VO3TxbNOakGMwr85QBU3WrDrbzY9PcYfKO29pCbXsiWiTgnOiUs-WIQ&sciund=9715025613053007710
11. Джиянмуратова Г. Ш. ELEKTORAL XULQ-ATVORGA RATSIONAL-INSTRUMENTAL YONDASHUVNING PAYDO BO‘LISHI VA RIVOJLANISHI TARIXI //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – Т. 5. – №. 3.
12. Жиянмуратова Г.Ш. Электорал хулқ-атвор мотивацияси: мазмун-моҳияти ва структураси / Социология ва ҳуқуқ / Социология и право / Sociology and law. 2022. 1-жилд. 2-сон. – Б. 37-40. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tiz5es2fbqcC
13. Джиянмуратова Г. Ш. и др. СИЁСИЙ БЕГОНАЛАШУВ НАЗАРИЯЛАРИ: ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – №. SI-2.
14. ДЗИЯНМУРАТОВА Г. Ш. ИССЛЕДОВАНИЯ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ В НАЧАЛЬНЫХ ЭТАПАХ СТАНОВЛЕНИЯ ЭЛЕКТОРАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ //THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука. – №. 12. – С. 670-672.
15. Sherbutaevna J. G. Rational-instrumental theory of electoral behavior. – 2022.
16. Жиянмуратова Г.Ш. Ёш сайловчи электорал хулқ-атвориға таъсир кўрсатувчи омиллар / ЎзМУ хабарлари. – Тошкент, 2022. – № 1/11/1. – Б. 86-89. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:ufrVoPGSRksC
17. Жиянмуратова Г., Суюнов М. ЭЛЕКТОРАЛ ХУЛҚ-АТВОРГА СОЦИОЛОГИК ЁНДАШУВНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2021. – Т. 4. – №. 3.
18. Жиянмуратова Г.Ш. Электорал хулқ-атворга социал-психологик ёндашув: пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихи / ЎзМУ хабарлари. – 2021. – №1/6/3. – В. 115-118./ https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:YsMSGlbcyi4C

19. Dzhianmuratova G. Research of electoral processes in the initial stages of formation of electoral sociology / EPRA International Journal of Multidisciplinary Research. – Tamil Nadu. 2020. № 7. – С. 69-71.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
20. Жиянмуратова Г. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданияти. Монография. – Тошкент, 2021. – 122 б
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:eQOLeE2rZwMC
21. Seitova Zukhrakhon Pirjanovna , Dzhianmuratova Gulnoz Sherbutaevna. Gender equality of Muslim women / Philosophical Readings XIII.4 (2021), pp. 1668-1671. Info@philosophicalreadings.org 10.5281/zenodo.5527944 /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:XiSMed-E-HIC
22. Jiyannuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:W7OEmFMy1HYC
23. Жиянмуратова Г.Ш. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданиятини шакллантиришда ижтимоий-сиёсий нашрларнинг ўрни / “Kutubxona.uz” илмий-услубий журнал. – 2020. – №3 (47). – Б. 27-34. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Y0pCki6q_DkC
24. Жиянмуратова Г. Ш. ЎЗБЕКИСТОНДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ШАРОИТИДА ЁШЛАР ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИ ДИНАМИКАСИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2020. – Т. 3. – №. 1.
25. Jiyannuratova G. Sh. Research of electoral processes in the initial stages of formation of electoral sociology / EPRA International Journal of Multidisciplinary Research. – Tamil Nadu. 2020. № 7. – С. 69-71. /
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
26. Дзиянмуратова Г.Ш. Ёшлар электорати билан ишлаш самарадорлигини ошириш масалалари. Ижтимоий тадқиқотлар журнали / Журнал социальных исследований / Journal of Social Studies. № 1. 2019. – Б. 71-81. /

- https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:zYLM7Y9cAGgC
27. Jiyanmuratova G. S. ELECTORAL MOOD OF THE YOUTH ELECTORATE OF UZBEKISTAN //ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННОГО ЭТАПА РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ НАУКИ. – 2019. – С. 7-9.
 28. Gulnosa J. Electoral activity as factor of political socialization of youth //Бюллетень науки и практики. – 2018. – Т. 4. – №. 8. – С. 268-272.
 29. Jiyanmuratova G. S. SOME ASPECTS OF UZBEKISTAN YOUTH ELECTORAL CULTURE FORMING //ISJ Theoretical & Applied Science. – 2018. – Т. 7. – №. 63. – С. 109-111.
 30. Sherbutayevna J. G. YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLLIGI DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR YO ‘NALISHI SIFATIDA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
 31. Sherbutayevna J. G. et al. YOSHLAR HUQUQIY MADANIYATINI YUKSALTIRISH– DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR VAZIFASI //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №.1.
 32. Jiyanmuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:W7OEmFMy1HYC
 33. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOYIY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISH– USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
 34. docx.uz
 35. Sotstologtra Moderntitk va jamoat"- Anthony Giddens
 36. "Sotstologik Mint"- George Ritzer
 37. "Sotsiologiya. Bir muqaddas tim" - Antie Durkheim